

Recension

Katherine S. Newman
LAW AND ECONOMIC OR-
GANIZATION.
A comparative study of
pre-industrial societies
Cambridge University Press 1983

I detta arbete uppställs som huvudhypotes att ett folks ekonomiska system, dess produktionssätt, är avgörande för vilken typ av rättsliga institutioner för konfliktlösning som förekommer.

Boken bygger på två teoretiska utgångspunkter: Dels ett neo-evolutionistiskt synsätt enligt vilket

sekvensen av kategorier inte är att betrakta som nödvändiga utvecklingsstadier utan som en typologi uppställd för att uttrycka graden av komplexitet. Dels en materialistisk aspekt med lös anknytning till marxismen.

För de rättsliga institutionerna uppställs följande typologi:

1. institutionaliserad självhjälp
2. rådgivning
3. medling
4. dömande äldreråd
5. dömande elitråd
6. dömande hövding
7. flera dömande instanser
8. domstolar som ett led i statlig kontroll (ex. aztekerna).

Spridningen av dessa åtta kategorier av rättsliga institutioner över olika ekonomiska system studeras sen med utnyttjande av etnografiska monografier rörande 60 förindustriella folk vilka förts upp på en tidigare systematisk urvalsförteckning (Reinhardt, Blumberg och Winch 1975).

Förf. går till väga på följande sätt. Först visas att "produktionskrafterna" (= den välkända indelningen av försörjningsätten från jakt och insamling till intensivt jordbruk) och "produktionsförhållandena" (= graden av ackumulering av produktionsöverskott frambringt av andra) samvarierar från enkla till komplexa former med graden av social stratifikation (uttryckt i kategorierna ingen stratifiering, resursdistinktioner och klasstratifiering).

Sen visas att ju mer stratifierat ett samhälle är, desto mer komplexa är dess rättsliga institutioner. I icke-stratifierade samhällen finns bara självhjälp, rådgivning eller äldreråd, i klasstratifierade samhällen dominerar dömande hövdingar och domstolar.

Det bör kanske sägas att den något omständliga bevisgången beror på tillgången till material för att besvara de olika frågorna.

Bevisföringen bygger alltså på korrelationer mellan de nämnda storheterna. Dessa anses utvisa orsakssamband. Man frågar sig emellertid om det verkligen är fråga om kausalförhållanden och om det inte i stället föreligger logiska samband. I så fall blir korrelationerna mindre intressanta.

Det centrala begreppet på den ekonomiska sidan är ackumuleringen av andras produktionsöverskott. Ackumulering kan inte tänkas föreligga om inte (1) det

finns någon som ackumulerar och (2) denne har medel att dra till sig överskottet. Det förefaller mig därför som om graden av ackumulering, graden av social stratifikation och komplexiteten i åtkomstmedel är olika sidor av samma sak. Och antagligen gäller det samma för de rättsliga institutionerna. Förf. påpekar själv att böter och avgifter till domaren är en mycket viktig mekanism för att dra till sig andras överskottsproduktion och att denna mekanism över huvud reflekteras i de rättsliga institutionerna (sid. 194).

Tabellerna visar i flera fall en ganska spridd bild. Förf. nöjer sig emellertid med att ta fasta på den största frekvensen och därifrån dra slutsatser om orsakssamband. Avvikelserna ägnas ingen uppmärksamhet. Om man i stället, som jag, menar att tabellerna bara ger underlag för en typologisering av ackumuleringsföreteelsen, blir avvikelserna intressanta att analysera.

I ett särskilt kapitel vill förf. visa att en materialistisk utgångspunkt är användbar också för att förklara innehållet i tvister och sedvaneregler. Detta sker huvudsakligen genom redogörelser för förhållandena hos ett eller ett par folk för vart och ett av de olika försörjningssätten. Slutsatsen är att de vanliga slagen av tvister och regler inom ett samhälle avspelar spänningar i produktionsförhållandena, dvs olikheter i tillgången till nödvändiga resurser. Samtidigt framhålles att rättsreglerna inte bara skall uppfattas som en passiv reflex av ekonomiska mösättningar utan att de ofta också ingriper aktivt i fördelningsprocessen. Denna slutsats förefaller knappast vara någon ny upptäckt.

Per Stjernquist